

Daniel

Ahi rie lat meatin hau ehat (4) ten out Isrel keke umai amum min asuv houlu ten out Babilon Daniel 1:1-21; 2:48-49

¹ Navong asuv houlu Sehoiakim losil kat me-Sudah keil sua etel (3), asuv houlu Nebukanesa ten out Babilon mai ka mumon vaeen ral min keil, ka meatin onen keil akarait koe taon ten out Serusalem.✧

² Ka Ahi Asuv maen asuv houlu Sehoiakim ten out Sudah va en hen me-Babilon keil enek. Sakini, meatin tavaeen keil onen asuv houlu Nebukanesa umai alah tounah keil tetahos koa mul en Eim Votut onen Ahi. Akuri ka alingi en out koa aling revi tounah keil tetahos en eim onen ahi one keil en out Babilon.

³ Evus, asuv houlu Nebukanesa meng kat avat toumien en teim sen, koa isen Aspenas, keke vaha valei kan meatin hau keil koa atahos imok en meten koa aka en vatiamal keil onen asuv houlu keil vuo hetetamen keil ten out Isrel.

⁴ Asuv houlu visi keke valei kan meatin hau keil koa nae tahos, ka tounah tovuol vakula ave, avilelau en meteisauen ka ileilien, ka ihi vati meatin keil koa ikur tounah hekalah keke imai ivinvin avoum en mari eim omon asuv houlu. Ka asuv houlu Nebukanesa viteni min avat Aspenas vahisein keil en sakiem tahulhulien ka tatisien en selusien Arameak, selusien onen me-Babilon keil.

✧ **1:1:** 2Ki 24:1; 2Kron 36:14-21

⁵ Asuv houlu meng kati mun keke helei kat revu keil ka hesan tei anien ka uan min keil hesuval asa koa koakeil amul en mari teim sen asuv houlu amul akuri. Ka navong ihisein keil sua etel (3) hevus, keil iha um min asuv houlu.

⁶ En meatin hau keil enek koa alei kan keil, ehat (4) en keil telka en mari vatiamal onen Sudah, iseatel Daniel, Hananaea, Misel, ka Asaraea.

⁷ Avat Aspenas viles iseatel mukok: min Daniel, ling isen vi 'Beltesasar,' min Hananaea, ling isen vi 'Sadrak,' min Misel, ling isen vi 'Misak,' ka min Asaraea, ling isen vi 'Abednego.'

⁸ Ka Daniel, kei mumon rendemien onen keke aven hetolas en meten Ahi. Sakini, kei vit herkantei anien vuo hermuntei uan koa ka en teim omon asuv houlu koa romutotei en meten Ahi. Sakini vis avat Aspenas vakatauni.

⁹ Avaseini keke Ahi sakin avat Aspenas rendem tahos en Daniel ka en mahisi,

¹⁰ viteni min Daniel vit, "Vuo, nasakras eli, veni nametaun asuv houlu onak. Veni kei enges rie lat anien sa koa miheani ka uan koa mihemuni. Ka munak helesi keke avem hetisa mok en meatin hau sav keil ekek, kei hou vini nau nimat."

¹¹ Sakini Daniel va selus ral min meatin taleikokoeien koa avat Aspenas rie lati valosil kat kei ral min Hananaea, Misel ka Asaraea. Daniel viteni mini vit,

¹² "Komaitel metpeahik eli keke kovasak vis komaitel avong halualim (10). En avong keil enek, kisan anien hon koa vuseri tovuol ien metheni hetal oai enges methemuni.

¹³ Hevus, kilei vis avemeitel ral min meatin hau sav keil koa amul akan anien koa asuv

houlu meng kati keke avaani. Hevus, kilei visi hemukave.”

¹⁴ Sakini, maen keitel telhoum visi hetokol avong halualim (10).

¹⁵ Navong avong halualim (10) muli, meatin taleikokoeien enek lesi keke aveatel keih ka tahos imok mulin koakeil akan anien koa asuv houlu meng kati.

¹⁶ Ven saken koanek, kei maen keitel keke lises telheanian hon enges hemukonek, ka rosantei mun anien ka uen koa asuv houlu meng kati min keil.

¹⁷ Ka min keitel, Ahi san ileilien ka meteisauen ten hihiseien keil, tus keil ka selusien keil onen me-Babilon keil. Ka min Daniel, Ahi sakini mun kilea vahit luvat aneite ten leisanien ka matil vovoien keil.

¹⁸ En keite ten sua etel (3) koa asuv houlu meng kati, Aspenas lah meatin hau vasi keil avamai avalomal en meten asuv houlu Nebukanesa.

¹⁹ Ka navong asuv houlu sak vis keil vasi en selusien evus, votini keke Daniel, Hananaea, Misel ka Asaraea, keitel teltahos imok mulin teisav keil en hihiseien keil vasi. Sakini, kei rie lat keitel telvamai telvoum mini.

²⁰ Ka en tounah vasi keil koa asuv houlu vis keitel eni, kei votini keke ileilien ka meteisauen oneatel vi halualim (10) nesa mok mulin onen koakeil alei kilea en sise ka onen lingling temat keil koa amul en out vasi koa kei losil kati.

²¹ Ka Daniel mul mum avong taveah va rokol avong koa Saeros mai vi asuv houlu.

2

⁴⁸ Asuv houlu Nebukanesa vati lat Daniel mai vi avat onen hetetamen sav keil onen ka san

sanien tetahos houlu mini. Evus, lingi losil kat mari provins ten out Babilon.

⁴⁹ Ka navong Daniel vis asuv houlu keke vamaen losilkatien ten provins ten out Babilon val en hen Sadrak, Misak ka Abednego, asuv houlu maeni. Ka Daniel, kei mules mum min asuv houlu ka mul san sise mini.

3

Tunali Daniel keitel telromottei min nana onen asuv houlu ten out Babilon

Daniel 3:1-30

¹ Avong tai, asuv houlu Nebukanesa meng kat meatin keil onen avoumon mari nana tai. Ka navong alehei avati lati mulomal, mita teni vina nesa rokol hanumau tai ka halualim emun (30 m) ka usi aven rokol usite sav vi mita etel (3 m). Evus, aremal kat nana enek en gol en usite vasi keil, ka avati lati en out tai koa vi aet koa avise en 'Dura' en provins ten out Babilon.

² Evus, asuv houlu sisil en hetetamen vasi keil onen avamai avalei rohtoh en nana onen koa amumoni: minista keil onen, avat ten provins keil, koakeil amum suval eria sekreteri, koakeil avit lat sise mini, koakeil alei kat mani keil onen, koakeil alei revi usite onen meatin keil, polis keil onen, asuv vasi keil, ka hetetamen savsav vasi keil emun koa amul en provins enek.

³ Navong meatin vasi keil enek alah ruai keke avoumon tokolkatien ven nana koanek,

⁴ meatin tai koa selus en usite onen asuv houlu mai visohiso keih min meatin keil vit, "Koanek vi mengkatien onen asuv houlu vat min kami vasi, meatin savsav keil koa miselus en selusien savsav keil.

⁵ Navong miraengon amaru, eau, kitar, iukalele, ave, ka tounah sav keil emun amusel, kami vasi mihetengeiril miheha netan min nana koanek koa vi gol koa asuv houlu Nebukanesa lingi mul ekok.

⁶ Ka munak kami koa, mihertengeiriltei ka mihervatei netan min nana enek, hatte tas, ikur kami ka ison kami miheha en mari oven tai koa ahang teni keih ramat.”

⁷ Sakini, en hati avong enek koa meatin keil along tounah keil enek amusel, keil vasi aretengeiril ka uva netan min nana koa vi gol koa asuv houlu Nebukanesa vati lati.

⁸ En avong enek, tei en koakeil ten out Babilon umai ven asuv houlu Nebukanesa keke avahiles tin vaha kat me-Isrel keil.

⁹ Sakini, umai aselus mini avit, “O asuv houlu, isom va nesa vis va nesa mok, moulien onom hel lisenges.

¹⁰ Keik, asuv houlu, komeng kati keke navong meatin keil vasi itaengon selien ten tounah keil ekek, koakeil vasi itetengeiril ka iha netan min nana koa vi gol.

¹¹ Ka koviteni mun keke munak keil koa arretengeiriltei ka arvatei netan min nana enek, hatte tas, ikur keil ka ison keil iha en mari oven tai koa ahang teni keih ramat.

¹² Ka tei en me-Isrel keil koa iseatel Sadrak, Misak ka Abednego, koa keik koling keitel tellosil kat provins ten out Babilon arlong kat-tei. Keitel varei tellong sesein mengkatien keil onom. Telrovatei netan min ahi onom keil ka telroretengeiriltei min nana koa keik kovati lati.”

13 Navong asuv houlu longe mukok, tin vepeng houlu ka meng kat meatin keil onen avalamun keitel telvamai telvalomal en meten.

14 Navong telmai, selus min keitel vit, “!Sadrak, Misak ka Abednego! ?Mukave? ?!Anatin keke kamitel emitel rovattei mitvaha netan min ahi onak keil ka mitroretengeiriltei min nana koa vi gol koa inau navat lati!?”

15 Kosa, navong mitraengon selien ten amaru, eau, kitar, iukalele, ave, ka tounah sav keil emun, kamitel vasi, munak mithetengeiril mitheha netan min nana koa namumoni, hetahos min kamitel. Ka munak mithermumonte, hatte tas, ikur kamitel ka ison kamitel mitheha en mari oven tai koa ahang teni keih ramat. ?Ka munak umoni hemukonek min kamitel, mitmundemi keke ahi etai kilea voutut moulien onamitel ran hek? !Vuo, sakras!”

16 Evus, Sadrak, Misak ka Abednego telvit kesi mini telvit, “O asuv houlu Nebukanesa, isom va nesa vis va nesa mok. Komeitel metsakras metvahiten etai tounah en usite onomaitel.

17 Munak kison komeitel metheha en ahang ten oven, Ahi onomaitel koa metva netan mini kilea voutut komeitel ka helah lat komeitel ran hem.

18 Ka avaseini munak Ahi onomaitel hermu-monte hemukonek, emeitel vati keke keik, asuv houlu, kovailea keke metsakras metvaha netan min ahi onom keil vuo metvatetengeiril min nana koa vi gol koa kovati lati.”

19 Navong Nebukanesa long selusien oneatel, tin vepeng houlu mok ka meten vilhili kat Sadrak, Misak ka Abednego. Sakini, kei meng kat meatin keil onen keke ison av hehi houlu tamun

heha en oven koanek keke titin teni hekeih hehi oulu (7) muli titin teni koa mulamu.

²⁰ Ka meng kat tei en meatin keil tavaeen onen koa ave keih keke avapar kat keitel ka ison keitel telheha en oven koa ahang mul mukan keih vis keih imok eni.

²¹ Hatte tas, alah keitel telmai, ka apar kat keitel. Ka telmusin veah en eisin omeatel. Evus, avous keitel keke avaha avason keitel telvaha en ahang.

²² Ka navong meatin tavaeen keil enek ason keitel telva en ahang, titin teni rokol meatin tavaeen keil enek ka kan vini keil umat, veni mengkatien koa asuv houlu viteni keih imok, ka amumon ahang mukan mariso vis mariso mok.

²³ Ka Sadrak, Misak ka Abednego telmot telva en oven koa ahang mul mukan neim eni, ka viau mul kat keitel veah.

²⁴ Ka navong asuv houlu Nebukanesa lele vales keitel, kei mutimanin, mulomal ka vis meatin onen keil vit, “?!Ei mukave!? Namundemi navit mipar kat meatin heite etel (3) enges ka mison keitel telva en ahang.”

Ka avit kesi mini avit, “Asuv houlu, anatin, etel (3) enges.”

²⁵ Sakini asuv houlu vit, “?Ka vensa nales meatin ehat (4) amul amual luhu en ahang koanek? Nalesi keke viau tovuol en keitel ka ahang rokantei keitel. Ka koa ehat en keitel, nalesi keke aven vihil suval angelo tai.”

²⁶ Sakini Nebukanesa mual va vesesal en voiteh ten oven ka vise keil vit, “!Sadrak, Misak, ka Abednego, meatin keitel onen Ahi anatin,

telmea telmai hae!” Sakini, telmea telkistal ran ahang.

²⁷ Ka navong minista keil, avat ten provins keil, koakeil amum suval eria sekreteri, ral min koakeil avit lat sise min asuv houlu ales asa koa kur out, umai vesesal ven keitel. Ka ales keke ahang ropuruntei keitel varei. Anatin, ahang rokantei hileatel, vuo eisin omeatel, ka armustei vi eas ten ahang en keitel.

²⁸ Ka en meten meatin keil enek, asuv houlu viteni vit, “Rehehati lat isen Ahi onen Sadrak, Misek ka Abednego. Veni kei san angelo onen mai kur koe keitel ka mutut moulien oneatel koa telmum mini ka telling desien oneatel eni. Keitel tellong sesein mengkatien onak ka telmae koteh moulien oneatel keke telhervatei netan min ahi sav keil koa arvitei Ahi kati oneatel.

²⁹ “Sakini, nameng kat selusien koanek:

“Munak etai en meatin keil iselus karen Ahi onen Sadrak, Misek ka Abednego, meatin onak keil itali vahas ave ka u rasilin teim se. Anatin, umoni hemukonek min keil, avaseini aka en vang meatin sa vuo aselus en selusien sa. Veni ahi sav tovuol koa kilea voutut moulien onen meatin keil onen vamukonek.”

³⁰ Evus, asuv houlu vati lat ris Sadrak, Misek ka Abednego telvamai telvakur umen koa hetetamen imok valin koa telkuri mulamu en provins ten out Babilon.

4

*Ahi rie lat keihoen onen min asuv houlu
Nebukanesa ten out Babilon
Daniel 4:1-8,19-37*

¹ Asuv houlu Nebukanesa san tisien koanek va min meatin savsav keil onen koa aselus en selusien savsav keil koa amul en kantri vasi keil koa kei losil kati. Tisien enek vit:

Amas ka tomat hel en kami.

² Mihetaengon asa koa ek vati mahiteni usil merikel keil ka tounah sav keil koa amariso koa Ahi ten Keihoen rie lati minau.

³ Merikel keil koa Ahi rie lati minau tahos imok. Kei rie lat keihoen onen kistal en mari sakien keil koa mul mumoni.

Losilkatien onen sakras vavus,
ka keihoen hel en hen lisenges.

⁴ Mulamu, inau, Nebukanesa, naro en mari teim sak. Nalonge tahos vis tahos imok, ka nales tahosien lises en moulien onak.

⁵ Evus, en vongien tai, nales matil vovoien tai koa sakinau nametau houlu. Anatin, nales matil vovoien koa sakinau namaleilei houlu.

⁶ Sakini, navise ruain hetetamen keil vasi onak ten out Babilon avamai avahit kilea aneite ten matil vovoien onak minau.

⁷ Navong koakeil alei kilea en sise, eimas keil, lingling temat keil, ka koakeil alei kilea asa hekur out ka en hitu keil umai venau, navit lat matil vovoien onak min keil. Ka keil asakras avahit luvat aneite teni minau.

⁸ Ka koa vi ekor en meatin keil enek mai venau, isen Daniel (koa avise mun en Beltesasar koa suval isen ahi onak). Meatin koanek, ninin onen ahi koa vi votut vilelau eni. Sakini, navit lat matil vovoien onak mini.

¹⁹ Ka navong Daniel Beltesasar long usili ka rendem kilea aneite teni, en von ka sakras vaselus veni rendemien onen muasi. Sakini naviteni mini navit, “Beltesasar, konamaentei matil vovoien onak ka aneite teni noumonuk konametau.”

Sakini Beltesasar viteni minau vit, “O asuv houlu, isom va nesa vis va nesa mok. Ek vati mok keke matil vovoien koanek ka aneite teni hemai hehi anatin en vativieh keil onom, ka hervitei keik.

²⁰ Vatai koa kolesi en matil vovoien onom, aneite teni mul. Kei moul mai mariso ka keih. Kei taveah vina rokol teilang ka meatin vasi keil ten out netan akilea avalesi.

²¹ Oute keil tahos vis tahos imok, ka heite teni vinvin vahengan tounah vasi keil ten out netan. Nimal teni vi out tasehien onen tirendan keil ka aman keil keke umai amumon anu ome en angoite keil.

²² O asuv houlu, keik varei, kovi vatai enek. Keik komai kovi mari hetamen ka keihoen onom marite. Anatin, keihoen onom va nesa ka losilkatien onom va rokol usite vasi keil ten out netan.

²³ “Avong komul semau koles matil vovoien koanek, angelo tai ka en out nesa mita en out netan ka viteni vit, “Ta lat vatai koanek vaha netan ka kita vuol eni. Ka kiling vatte ka lite keil teni heles en atan. Hevus, kitho kati hekeih en stirap keil koa avi aean ka brons. Evus, kilingi heles en mesaiuai, out koa oumunai mul moul ien. Vatai enek vi tatavolien tai usil meatin tai. Kei heha heto hetal min tirendan keil ka tilep hekasi sua hehi oulu (7).’

²⁴ “O asuv houlu koa isom vina nesa vis vina nesa mok, aneite ten matil vovoien koa Ahi ten Keihoen meng kati minuk hekistal hemukok:

²⁵ meatin keil ilikatuk kiha kilokovein out koa komul ien ekek kiha kito hetal min tirendan keil ten eivorohus. Sua oulu (7), keik kian oumunai hesuval buluk, kimatil en mesaiuai ka tilep hekasuk. Keik kito hemukonek hetokol avong kimai kindem kilea suk keke losilkatien ten kantri vasi keil ten out netan mul enges en hen Ahi ten Keihoen. Ka kei kilea hesani min meatin sa koa kei en vati vasani mini.

²⁶ “Navong angelo meng kati keke aling vatte ka lite keil amules en atan, koakeilu enek, aneite teni mul. Losilkatien ten kantri onom, hemai ris venuk en avong koa kindem kilea suk keke losilkatien ten kantri vasi keil ten out netan mul enges en hen Ahi ten out nesa.

²⁷ Sakini, asuv houlu, tahos imok munak keik kusil kat rendemien onak eli. Kihiles ran tisaen keil onom ka kumon sakien keil koa mal. Kilokovein sakkalkalien keil onom ka kilei kat revu koakeil meatin sav keil amul apurun keil. Munak kumon sakien keil koa hemukonek, vahesa Ahi hesan veah tahosien en moulien onom.”

²⁸ Ka tounah vasi keil enek kistal mai vi anatin enau, koa navi asuv houlu Nebukanesa.

²⁹ Avati teindan elu (12) mai muli, ka inau naros teim en out Babilon. Ka en avong tai, namul namual rahit teim sak, nesa en out tai koa vi aet.

³⁰ Ka navong nales mari taon onak ten out Babilon, inau naselus sasok enges navit, “Ei ... telmali. Nalesi keke taon onak tahos vis tahos imok. Ral min keihoen onak enges namumoni

mai vi vuluk kati vatie lati keke inau navi hetetamen imok ka keihoen onak vina nesa vis vina nesa mok.”

³¹ Navong namules veah nselus, rea tai ka en out nesa ka selus minau vit, “!Asuv houlu Nebukanesa, kitaengonau! Koanek vi asa koa Ahi meng kati keke vakistal en moulien onom. Losilkatien koa mul en hem, Ahi kulati tuai ranuk.

³² En hati avong enesek, meatin keil ilikatuk kilokovein out koa koro ien, ka kiha kito nges hetal min tirendan keil en mesaiuai. Sua hehi oulu (7), kian oumunai hesuval buluk keil enges. Keik kitos hemukonek hetokol avong koa keik kindem kilea suk keke losilkatien ten kantri vasi keil ten out netan mul enges en hen Ahi ten Keihoen, ka kei kilea vasani min meatin sa koa kei en vati vasani mini.”

³³ Hatte tas, selusien keil enek mai kistal vi anatin enau, koa navi asuv houlu Nebukanesa. Meatin keil alikat nau nalokovein keil ka nuva naro sasok enges. Nakan oumunai suval buluk ka tilep kas avek. Hiluk moul tetaveah suval asupoten tomeahos, ka uti hek moul tetaveah suval uti alen veivakum enges.

³⁴ Navong sua oulu (7) mai muli, inau, asuv houlu Nebukanesa, naseipat vina en teilang ka rendemien onak mai ris tahos. Evus, navati lat isen Ahi ten Keihoen ka navouhou mini veni kei vi hetetamen imok ka mul lisenges, ka navit,

“Losilkatien onen Ahi ten Keihoen sakras vavus en avong etai.

Keihoen mules en hen lisenges.

³⁵ En lesien onen, meatin keil ten out netan avi heisav enges,
 ka kei mum musil rendemien onen ral min angelo keil ten out nesa ka meatin keil ten out netan.

Meatin tovuol vating koe asa koa kei en vati voumoni,
 vuo vahisi vahit, ‘? Vensa komumoni mukonek?’ ”

³⁶ Navong naviteni mukonek, rendemien onak maluv mai ris tahos. Evus, hetetamen keil onak alei katnau ka akur revi nau. Keil avouhou minau mulin koa amumoni mulamu, ka asan ris losilkatien ten kantri onak mai ris en hek.

³⁷ Sakini, kosa, inau, asuv houlu Nebukanesa, namul nasan masmasien ka houhouen min Ahi koa vi Asuv Houlu ten out nesa ka navati lat Isen. Tounah vasi koa kei mumoni mal revi, ka kei kilea voumon rendemien onen koakeil avut keil vaha netan.

Nebukanesa losil kat meatin keil onen sua vahis emun. Evus, mat, ka asuv houlu sav keil umai akur vulin, tai evus, tamun. Ka sua hanumau tai ka elim emun (25) mai mulin matien onen, ka asuv houlu tamun mai losil kat me-Babilon keil, isen Belsesar.

5

Ahi mutis selkatien tai va min asuv houlu Belsesar

Daniel 5:1-9,13-31

¹ En avong tai, asuv houlu hau tai koa isen Belsesar, kei mumon mari ale tai ka sisil en avat

keil taosen tai (1000) onen me-Babilon keil keke avamai. Ka navong umai alah ruai, asuv houlu enek mul munmun ral min keil.

² Navong amul amunmun, uaen muas asuv houlu Belsesar ka meng kat tei en meatin keil onen keke avaha avalah vanikin ka pesin keil koa amumoni en gol ka silva, veni en vati vamunmun en kap keil enek vatal min avat keil, ahin kati keil onen, ka ahin savsav keil onen. Tounah tetahos keil enek, tata onen koa vi asuv houlu Nebukanesa lah lati ran Eim Votut onen Ahi en out Serusalem.

³ Rovitei tuetin, alah vanikin ka pesin koa amumoni en gol ka silva umai. Ka keil vasi amunmun eni.

⁴ Ka navong amules veah amunmun, asan masmasien va min ahi keil one koa avi nana enges koa amumoni en gol, silva, brons, aean, ahahat ka ai.

⁵ Hatte tas, hen meatin tai mai kistal ka mutis selusien tai luhu en vali eim omon asuv houlu. Navong ahe enek mul mutis, asuv houlu Belsesar les vareini veni out enek muto ka laet mul ritin eni.

⁶ Ka navong lesi, kei metau houlu, aven mai memerau ka alen maleilei.

⁷ Sakini, vise kekerat meatin tai onen vaha valah koakeil alei kilea en sise, eimas keil, koakeil alei kilea asa hekur out ka en hitu, ka lingling temat keil emun umai veni.

Navong meatin keil enek umai veni, asuv houlu viteni min keil vit, "Munak etai en kami kilea vahuli revitisien ekek ka vahit luvat aneite teni minau, inau nisin en kei en mormore eisin tai hesuval koa asuv houlu keil enges amul

amusin eni. Hevus, nuani en sen ten houhouen tai koa vi gol en hiren. Hevus, numoni hemai hehi hetetamen imok helin meatin savsav keil vasi en kantri onak. Inau nges komal mama onak melhehi houlu melhelin kei.”

⁸ Ka navong keil umai ales tisien enek, asakras avahuli vuo avahit luvat aneite ten selusien teni.

⁹ Navong asuv houlu Belsesar raengoni, kei metau houlu ka aven mai memerau. Ka avat keil onen emun areingeingeni umon sa.

¹³ Evus, amulamun Daniel mai ven asuv houlu Belsesar. Ka asuv houlu viteni mini vit, “? Anatin keke keik kovi Daniel, koa tata onak, Nebukanesa, kulatuk ran kantri ten out Sudah keke komai koro en out ekok?”

¹⁴ Naraengoni keke ninin onen ahi savsav keil asienuk ka ileilien ka meteisauen mul enuk ka kolei kilea en sise ten tounah vasi.

¹⁵ Meatin keil enek, koakeil avi meteisau ka koakeil emun avi lingling temat, inau nasihil en keil umai avuli tisien ekek, ka keil asakras avahit luvat aneite teni minau.

¹⁶ Ka nalonge keke keik kokilea kovahit luvat aneite ten tounah keil koa aro suai ka kovahit kilea tounah koa keih. Munak keik kihuli tisien enek ka kihit luvat aneite teni minau, nisin en keik en mormore eisin tai hesuval koa asuv houlu keil enges amul amusin eni. Hevus, nuanuk en sen ten houhouen tai en hirem koa vi gol. Hevus, numonuk kimai kihi hetetamen imok helin meatin savsav keil vasi en kantri onak. Inau nges komal mama onak melhehi houlu melhelin keik.”

¹⁷ Sakini, Daniel vit kesi mini vit, “Asuv houlu onak, kihuli kat sanien keil enek hehi onom, vuo

kisani min etai meatin sav. Ka avaseini, inau nihuli tisien koanek minuk ka nihit luvat aneite teni minuk.

¹⁸ “O asuv houlu kitaengon revi, Ahi Asuv ten out nesa mumon tata onom, Nebukanesa, mai vi asuv houlu tai koa vi hetetamen imok ka san houhouen ka keihoen mini.

¹⁹ Ka ven keihoen koa Ahi sani mini, meatin keil vasi ten out netan koa aka en kantri vasi keil, vati meatin savsav keil koa aselus en selusien vasi keil, keil vasi ametauni ka amaleilei en meten. Navong tata onom vit vou vini meatin tai vamat, muasi varei. Ka navong vit vamaen meatin vamoul, maenis mou. Kei san houhouen min koakeil en vati vahouhou min keil, ka koakeil en vat keil avamemou, kei mumonis.

²⁰ “Ka veni kei vati lat kei sasen enges en rendemien onen ka mum tisa min meatin sav keil veni kei mul vuvuti, Ahi so lati ran vulin ten keihoen onen ka kulat isen ten houhouen rani.

²¹ Alikati va lokovein meatin keil, ka rendemien onen mai suval tirendan tai enges. Kei va ro ral min dongki rendan keil, ka kan oumunai suval buluk tai. Kei matil en mesaiuai ka tilep kasi. Ros mukonek rokol avong koa rendem kilea suk keke Ahi ten Keihoen enges mul losil kat tounah vasi en out netan ka kilea vatie lat meatin sa koa kei en vati vasan losilkatien teni mini.

²² “Ka keik, o Belsesar, koa kovi natnali, avaseini kokilea revi en tounah keil enek, kormumonte rendemien onom vaha netan.

²³ Keik kovati lat sasom enuk enges kovit kovahi nesa mok valin Ahi ten out nesa. Keik kolah vanikin ka pesin keil koa alahi ran Eim Votut onen Ahi keke kami vasi mimunmun eni:

keik, avat onom keil, ahin kati keil onom, ral min ahin savsav keil onom emun. Ka navong mimumoni mukonek, misan masmasien vat min ahi keil onami koa avi nana keil enges koa amumoni en gol, silva, brons, aean, ahat ka ai. Ahi keil enek avi ahi kuren keil enges koa asakras avalele, asakras avalonglong, ka asakras availea etai tounah. Ka keik, korvouhoutai min Ahi koa moulien ka ualien onom mules en hen.

²⁴ “Veni komumoni mukonek, Ahi san hen meatin enek vamai vatis selusien enek.

²⁵ Tisien koanek, selusien teni mukok:

MENE, MENE, TEKEL, PERES*

²⁶ “Ka aneite teni mukok:

MENE – aneite teni vi ‘hulien.’ Ahi vuli lat avong keil ten losilkatien onom, ka sakini mai rokol keite teni.

²⁷ *TEKEL* – aneite teni vi ‘sikel.’ Kei sikel enuk ka votini keke korvinvintei en meten.

²⁸ *PERES* – aneite teni vi ‘riti vasi.’ Ahi riti vas losilkatien onom ka sani suk min me-Mid keil ka me-Persia keil.”

²⁹ Navong Daniel selus evus, asuv houlu Belsesar meng kat meatin toumien keil onen umai. Keil amusin en Daniel en mormore eisin tai suval koa asuv houlu keil enges amul amusin eni. Evus, amuani en sen ten houhouen tai en hiren koa vi gol. Evus, asan longlongien ka vasi out keke Daniel, amumoni mai vi hetetamen imok helin meatin savsav keil vasi en kantri ten

---

* **5:25:** Selusien keitel enek avi eis ten hati mani etel. Ka aneite sav keil teni mul.

out Babilon. Asuv houlu keilu mama onen enges luvi houlu lohlin kei.✧

³⁰ Ka en hati vongien enek, tei en meatin keil umai suai ka amu vini asuv houlu Belsesar ten out Babilon.

³¹ Evus, Derias ten out Mid kur vulin mai losil kat kantri onen. Sua onen Derias vi hanumau etel ka elu mun (62) navong mai vi asuv houlu.

6

Ahi ring koe Daniel en navong mul en vulvul omon laeon keil

Daniel 6:1-28

¹ Navong Derias mai vi asuv houlu, kei rie lat minista keil onen avi handred tai ka hanumau tai emun (120) keke avalosil kat out vasi koa mul en hen.

² Evus, rie lat Daniel ral min meatin elu mun keke avamai avahi avat keitel onen minista keil enek avoum en usite onen asuv houlu Derias ka avalosil kat revi tounah vasi keil onen vasakini varmundemkotei ven etai tounah.

³ Rovitei tuetin, asuv houlu lesi keke umen onen Daniel tahos imok mulin umen onen avat sav keilu ka onen minista sav keil emun veni ninin tetahos mul ien. Sakini, asuv houlu Derias mundemi keke tahos heling Daniel helosil kat tounah vasi koa mul en hen.

⁴ Sakini, avat sav keilu ka minista sav keil emun avi elu kati. Keil asak avahotin tounah koa Daniel voumoni vatisa, ka asakras veni umen vasi keil onen Daniel tahos ka romumon etai tounah vatisa.

⁵ Evus, en avong tai, hetetamen keil enek aviteni min keil eris avit, "Ir rosakras rovahotin

---

✧ 5:29: Sen 41:42

etai tounah koa Daniel voumoni vatisa. Ka vahesa rehehotin tounah tai koa rokilea rovahuli kati en usite ten mengkatien keil onen Ahi koa kei mul va netan mini.”

⁶ Sakini, uva ales asuv houlu ka aviteni mini avit, “O asuv houlu Derias, isom vina nesa vis vina nesa mok, moulien onom hetaveah.

⁷ Komai vasi koa korie lat komai memum suval hetetamen keil onom, memai en rendemien tas. Memundemi mevit tahos imok munak keik, asuv houlu, kumon mengkatien tai koa vit meatin keil vasi iha netan ka ihis minuk enges avong hanumau tai ka halualim emun (30). Ka munak meatin etai heha netan vuo hehis min ahi sav tai, ison meatin enek heha en vulvul omon laeon keil.

⁸ O asuv houlu, munak kimaeni, mevisuk keke kitis rendemien koanek hemai hehi mengkatien tai ka kitis isom hel ien. Hesakini, musil sakien ten mengkatien keil orer ten out Mid ka Persia, meatin hetovuol hehilesi vuo hekulati.”

⁹ Sakini asuv houlu Derias maen keil amutis lat mengkatien koanek ka kei ling isen mul ien.

¹⁰ Ka Daniel, avaseini keke kei raengon longlongien usil mengkatien koanek, mules musil sakien ten hisien va min Ahi onen. Anatin, en out tai nesa en teim sen, vesesal en windo tai koa mul en usite koa viles va en out Serusalem, kei mul vis ka mul masmas Ahi hatte etel (3) en avong vasi keil, musil sakien koa mumoni tuetin tuai.

¹¹ Avong tai, vativieh keil onen Daniel umai akistal veni ka avotini keke Daniel mul vis min Ahi onen ven kataunien.

¹² Sakini, keil vasi uva ris ven asuv houlu ka avis usil mengkatien onen avit, “!O asuv

houlu! ?Vi anatin keke keik komutis isom mul en mengkatien tai koa vit meatin keil ihis minuk enges avong hanumau tai ka halualim emun (30)? Ka musil mengkatien onom, meatin koa mul vis min ahi sav tai vuo meatin sav tai en avong keil enek, isoni heha en vulvul omon laeon keil.”

Ka asuv houlu vit kesi min keil vit, “!Anatin! Mengkatien koanek mul ka asakras avahilesi musil sakien ten mengkatien keil onen me-Mid keil ka me-Persia keil.”

¹³ Ka keil avit usil Daniel mini avit, “Daniel, koa akulati ran out Sudah, kei mundem maenuk, asuv houlu, ka kei romusil kattei mengkatien onom koa komutis isom mul ien. Kei mules musil sakien ten hisien va min ahi onen hatte etel (3) en avong vasi keil.”

¹⁴ Navong asuv houlu raengon selusien one, mundemko houlu. Sakini, mul lei kat etai sise vakataun Daniel eni. Mul sak visi va vio ... meteiai munu.

¹⁵ Evus, vativieh keil onen Daniel umai ris ven asuv houlu ka aviteni mini avit, “O asuv houlu, kokilea tuai keke, musil sakien ten mengkatien onen me-Mid keil ka me-Persia keil, meatin hetovuol ehiles mengkatien tai koa asuv houlu lingi mul.”

¹⁶ Sakini, asuv houlu meng kati keke avalamun Daniel vamai. Evus, asoni vita en vulvul omon laeon keil. Ka asuv houlu viteni min Daniel vit, “Navisi keke Ahi onom, koa kova netan mini lises, hemai houtut moulien onom.”

¹⁷ Evus, avous mari ahat tai ka aring koe metareh ten vulvul koanek eni. Evus, aling tanhili pil rahit ahat enek. Ka navong tanhili mul

semau mermer, asuv houlu ral min hetetamen sav keil onen amumon metai keil ien ral min ring ten hetetamenien keil one koa ise mul ien. Sakien koanek rie lati keke meatin hetovuol hekulat Daniel ran vulvul enek.

¹⁸ Navong asuv houlu muris va teim sen, en rovattei vaanian ka en rovattei mun meatin sav tai vahati lat rendemien onen. Ka en vongien enek, kei sakras vamatil.

¹⁹ En visokon semau, asuv houlu mea ka kalah va en vulvul omon laeon keil enek.

²⁰ Navong mai vesesal ven vulvul enek, viso ral min demkoen vit, “?Daniel, meatin toumien onen Ahi koa moul, komoul veah? ?Ahi onom koa kuva netan mini lises, keihoen onen vinvin vakur koek ran laeon keil?”

²¹ Ka ren Daniel ka en vulvul enek vit, “O asuv houlu, moulien onom hetaveah.

²² Ahi onak sila angelo tai mai mumon ongon laeon keil katiloh. Sakini, keil arkat vinitei nau veni en lesien onen Ahi, inau namutolas en meten. Ka asuv houlu, inau narmumon etai tounah vatisa minuk.”

²³ Navong asuv houlu raengon ren Daniel, kei si houlu veni ka meng kati keke ileh lati ran vulvul enek. Ka navong aleh lati mah nesa, alesi keke tounah tovuol varei vasut kei veni ling desien onen en Ahi onen.

²⁴ Evus, asuv houlu meng kati keke koakeil vasi aselus tisa va kat Daniel, ihuli kat keil. Ka navong avuli kat keil evus, ason keil ral min ahin keil one ka titae keil emun uva en vulvul omon laeon keil. Ka navong arokoltei mau out netan, laeon keil uvut kat keil ka akat vulvul si.

25 Evus, asuv houlu Derias mutis selusien koanek ka sani min vati meatin savsav keil koa aselus en selusien savsav keil karahit kantri vasi keil ten out netan. Ka tisien onen viteni vit:

“Amas ka tomat hel en moulien onami.

26 “Inau nameng kat meatin keil ten kantri vasi koa namul nalosil kati keke ihouhou min Ahi onen Daniel ka imetauni. Veni kei vi Ahi koa moul ka mul lises ka lisenges.

Meatin hetovuol hepurun losilkatien onen, ka kei hehi Asuv Houlu onen meatin vasi keil heha vio ... hervustei.

27 Kei mul kataun meatin keil ka mutut moulien keil one.

Kei mumon merikel keil ka marmari tounah sav keil emun en out netan ka en teilang emun.

Kei varej mutut moulien onen Daniel ran keihoen onen laeon keil.”

28 Sakini Daniel moul ka les tahosien en avong keil koa Derias vi asuv houlu, ka avong keil emun koa Saeros ten out Persia mai vi asuv houlu.

Paama Bible
Portions of the Holy Bible in the Paama Language of
Vanuatu
Certaines parties de la Bible dans la langue Paama
de Vanuatu

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Paama

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-03-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023

e4d59815-486c-529e-8bd4-ce3980ae5535